

Referat fra møte i Teknologirådet

Tid: 24. april 2020, kl. 1200–1500

Sted: Videomøte

Til stede: Siri Hatlen, Marit Aursand, Morten Breivik, Helene Fladmark, Reid Hole, Håvard Haarstad, Reidun Høllesli, Cecilie Mauritzen, Anne Ingeborg Myhr, Damoun Nassehi, Bent Sofus Tranøy, Christine Tørklep

Fraværende: Karl-Christian Agerup, Odd Roger Enoksen, Andreas Thorsheim

Fra sekretariatet: Tore Tennøe, Marianne Barland, Anne Siri Koksrud Bekkelund, Adele Flakke Johannessen, Hilde Lovett, Joakim Valevatn, Ingvild Østraat

Dagsorden:

Vedtakssaker

V-sak 06.20 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Innkalling og dagsorden ble godkjent

V-sak 07.20 Godkjenning av referat fra møte februar 2020

Referatet ble godkjent

V-sak 08.20 Nytt prosjekt om digital mental helse

Rådet har tidligere foreslått et prosjekt kalt virtuell hverdag. I 2018 vurderte rådet at prosjektet var umodent og skulle utredes videre før endelig beslutning. Tore Tennøe orienterte ut fra utsendt notat om at det foreslås å dele prosjektet i to.

Det første prosjektet tar for seg digitale verktøy for mental helse. Om lag halvparten av den norske befolkningen får en mental lidelse eller plage i løpet av livet, og mange av dem som har psykiske plager har ikke vært i kontakt med helsetjenesten.

Ny teknologi kan nå bidra til å forutsi og forebygge mentale helseproblemer, gi hjelp til selvhjelp, mobilisere sosial støtte, samt gjøre behandling billigere og lettere tilgjengelig. Digitale intervensjoner er skalerbare, noe som kan øke behandlingsomfanget betraktelig og på en måte som tradisjonelt psykisk helsevern ikke har kapasitet til.

Samtidig reiser introduksjonen av ny teknologi og kunstig intelligens flere etiske spørsmål og utfordringer, blant annet om ansvar, forsvarlighet, personvern og makt. Hvordan helsevesenet møter disse utfordringene vil være avgjørende for om

helsetjenestene får nok kapasitet og samtidig ivaretar interessene og rettighetene til innbyggerne.

Rådet vedtok å starte opp dette prosjektet.

V-sak 09.20 Nytt prosjekt om covid-19, sporing og personvern
Hilde Lovett orienterte om prosjektforslaget ut fra utsendt notat.

Myndighetene har på grunn av koronapandemien innført en rekke frihetsbegrensende tiltak. Når de letter på restriksjonene slik at folk kan bevege seg friere, blir det spesielt viktig å kunne kontrollere smitten effektivt. Smarttelefoner kan bli et viktig verktøy for å registrere og analysere informasjon om hvordan sykdommen sprer seg, hvordan tiltakene virker, og for å kontrollere innbyggere og smittespredning. Informasjonen er imidlertid svært sensitiv, og omhandler helsetilstand, bevegelse og sosial kontakt.

Den umiddelbare samfunnsnyttien – å redde liv og å få samfunnet tilbake til det normale så raskt som mulig – utfordrer retten til privatliv og bevegelsesfrihet. Det blir spesielt utfordrende at tiltak må settes i gang raskt, uten tid til høringer og utredninger. Feil kan gjøres og myndighetene må lære underveis.

Stortinget får en viktig funksjon i å vurdere tiltakene, både under den pågående pandemien og for senere epidemier. Viktige spørsmål er om tiltakene er effektive og forholdsmessige, og hvilke designvalg som er best egnet (f.eks. åpen vs. lukket kildekode og sentralisert vs. desentralisert lagring).

Det ble foreslått at prosjektet relativt raskt skal levere en rapport (Fra Rådet til Tinget) om covid-19, sporing og personvern.

Rådet besluttet å vedta prosjektet, og presiserte at sekretariatet både skal jobbe kortsiktig med denne leveransen til Stortinget, og med et mer langsiktig perspektiv på eventuelle nye prosjekter innen dette området.

Drøftingssaker

D-sak 05.20 Utkast til strategi for Teknologirådet 2020–23

Tore Tennø orienterte om nytt utkast til strategi, som var bearbeidet etter kommentarer og innspill fra rådet i møtet i februar. Utkastet er oppdatert i forhold til den pågående pandemien, som vil være et viktig bakteppe for Teknologirådets arbeid den kommende strategiperioden.

Rådet kom med innspill som sekretariatet vil ta med inn i en ny versjon av strategien til endelig behandling i juni.

D-sak 06.20 Prosjekt om virtuell hverdag

Det andre prosjektet under paraplyen virtuell hverdag har fokus på skjermavhengighet.

Skjermbruk spiller en stadig større rolle i våre liv, og mange er bekymret for den økende bruken blant barn og unge. Skjermavhengighet er ikke en diagnose, men noe av problemet er hvordan nettbaserte tjenester designes for å skape avhengighet. Forskning viser at moderat bruk kan være fordelaktig. Barn og unges skjermbruk kan stimuleres i en sunnere retning gjennom bevisstgjøring og kunnskap eller ved at myndighetene aktivt går inn og regulerer innbyggernes bruk og mediekonsum.

Det vurderes at prosjektet har et for smalt politisk handlingsrom, og at det er ikke en tydelig teknologisk utfordring eller mulighet som peker seg ut. Det foreslås at den andre delen av forprosjektet – om digital mental helse – får prioritet.

Innspillene fra rådet viste at det var enighet om at denne delen av prosjektet ikke følges opp.

D-sak 07.20 Utkast til anbefalinger: Livslang læring

Prosjektleder Marianne Barland anbefalinger til den kommende rapporten om livslang læring. Spørsmål og kommentarer fra rådet vil bli tatt med til ekspertgruppen før siste revisjon av sluttrapport for prosjektet.

D-sak 08.20 Utkast til anbefalinger: Digitalt skifte for bytransporten

Prosjektleder Joakim Valevatn presenterte det utsendte sammendraget med anbefalinger til den kommende sluttrapporten for prosjektet om digitalt skifte for bytransporten. Før utkastet sendes til ekspertgruppen for en siste revisjon, var det ønskelig med kommentarer på anbefalingene.

Rådet ga sine innspill, som blir tatt med i ferdigstillingen av rapporten.

Orienteringssaker

O-sak 02.20 Pågående prosjekter og formidling

Det ble orientert i henhold til utsendte statusrapporter. Et moment som ble trukket frem, var at flere planlagte åpen møter ble avlyst pga. pandemien. Åpne digitale møter planlegges i stedet.

O-sak 03.20 Nytt fra sekretariatet

Tore Tennø orienterte om hvordan Korona-situasjonen påvirker sekretariatets daglige arbeid. Alle sitter nå på hjemmekontor, og møter gjennomføres på Whereby og Zoom. Pandemien spiller inn i alle prosjektene vi nå er i slutfasen av, og disse må til dels omarbeides noe i lys av den nye situasjonen. Behovet for sosial distansering og den digitale vendingen i undervisning, helsearbeid og arbeidsliv byr på en rekke relevante problemstillinger for nåværende og planlagt arbeid.